

אבות תקנום

תמצית סוגיות ה"דף היומי"

מתוך "דרך ישרה" מסכת בכורות

דפים מ"ו - נ"ב, פרשת נשא תשע"ט

דרך ישרה תמצית הדף

פרק שמיני - יש בכור

דף מו

* בכור לנחלה ולכהן. * הוצאת הראש בנפלים.

דיני בכור לנחלה ולכהן: 1. בכור לנחלה ולא לכהן: מי שנחשב בכור אך אינו פטר רחם, כגון שנולד לפניו נפל שיצא ראשו חי או בן תשעה חדשים שיצא ראשו מת, נפל כמין בהמה חיה ועוף ולחכמים עד שתהא מצורת אדם, סנדל שליא שפיר מרוקם והיוצא מחותך, ובכור לאביו אבל אמו ילדה ולריה"ג דווקא אם נפטר רחמה מישראל. 2. בכור לכהן ולא לנחלה אם הוא פטר רחם, מי שהיו לו בנים ונשא אשה שלא ילדה, מעוברת שנתגיירה או נשתחררה וילדה, ילדה יחד עם אשה שבנה פטור מבכורה ונתערבו הוולדות או אשה שלא שהתה ונישאת ולא ידוע מי אביו. 3. בכור לנחלה ולכהן, אם לפניו הפילה שפיר מלא מים דם או גניין, כמין דגים וחגבים שקצים ורמשים, או עד ליום הארבעים להריונה. 4. אינו בכור לנחלה ולא לכהן, יוצא דופן שאינו דרך לידה ולא פטר רחם, והבא אחריו שאינו ראשית אוננו, ולרי"ש הראשון בכור לנחלה דנתרבה מתלד והשני בכור לכהן דקסבר בכור לדבר אחד הוא בכור.

הוצאת הראש נחשבת לידה, והדין בנפלים 1. לשמואל לא נחשב לידה עד שיצא ראשו ורובו והראש לחוד נחשב רק בחי, ומותבינן מהבא אחר נפלים שיצא ראשו חי ש"מ דסגי בראשו, ואין לומר דהיינו רובו ונכתב אגב בן תשעה כיון דכבר אשמועינן בבמה ובאדם. 2. יציאת הפדחת נחשבת לידה, ולגבי נחלה לרי"ל אינה לידה שנאמר יכיר ולרי"י סגי פרוץ פנים עד החוטם, והא דבעדות אשה לא סגי פדחת כיון דהחמירו בה רבנן או מקרא הכרת פניהם.

דף מז

* גוי שנתגייר. * בכורה בבן פסול.

גוי שנתגייר לרי"י אין לו בכור לנחלה אף שבניו אינם בני נחלה וקיים פריה ורביה, ולרי"ל גר שנתגייר הוא כקטן שנולד אף דקיים לשבת יצרה. והשמועות 1. במשנתנו גויה שהתגיירה ואח"כ ילדה הוא בכור לנחלה והאב זהו גוי שהיו לו בנים ונתגייר, ודחי דילדה מישראל שאין לו בנים וקמ"ל לאפוקי מריה"ג שסובר דהוי בכור אף לכהן. 2. היו לו בנים בהיותו גוי ונתגייר יש לו בכור לנחלה, ודאי אתי כריה"ג.

בכורה בבן פסול 1. לוייה שילדה בנה פטור מחמשה סלעים, מוקמינן שנתעברה מגוי וקמ"ל שאף למ"ד מזהמין את הולד נקרא לוי פסול, או דאיעבר מישראל ופוטרת כיון דבכורה תלויה בפטר רחם. 2. כהנת שהתעברה מגוי, בעי להביא מלויה ראייה דפטור מבכורה, ודחי שלויה אינה נפסלת בבעילת זנות משא"כ כהנת שמתחללת. 3. כהן שמת והניח בן חלל שדינו כישראל, במת האב לאחר שלושים יום פשיטא דא"צ לפדות את עצמו כיון שכבר זכה האב בפדיונו, ובמת בתוך שלושים לרי"ח צריך לפדות כיון שאביו לא זכה ולרבה ברי"ה א"צ לפדות כיון שבא מכח אדם שא"א לדון עמו, ולא אמרינן כן במעוברת שהתגיירה כיון שאין חייס לגוי.

דף מח

* ספק בכור ומת האב. * שתיים שלא ביכרו.

מבכרת שילדה שני זכרים האב חייב חמש סלעים, ואם מת אחד מהן פטור, ובמת האב והבנים קיימים לרי"מ חייבים רק אם נתנו קודם שחלקו ולרי"י נתחייבו הנכסים. ומפרשינן מהו המקרה 1. מת האב לאחר שלושים, לכו"ע השתעבדו הנכסים. 2.

מת בתוך שלושים כל אחד דוחה וקשיא א"כ אף בלא חלקו, וא"א לומר ששני יוסף בן שמעון שקנו שדה בשותפות בע"ח גובה אותה בממ"נ, כיון שנכסי האדם הם ערבים עליו והרי אין נפרעין מן הערב תחילה. 3. לאחר שלשים ואיירי שיש רק חמש סלעים, ולכו"ע אחים שחלקו מחצה יורשים ומחצה לקוחות, ומלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר, ומלוה על פה גובה מן היורשין ולא מן הלקוחות, ופליגי בחמש ואפילו חצי חמש ונדחה. 4. למסקנא פליגי באחין שחלקו או בגבית מלוה על פה.

המקרים בשתי נשים שלא ביכרו 1. ילדו שני זכרים נותן עשר סלעים, מת אחד בתוך שלשים אם נתן לכהן אחד יחזיר חמש ולשני כהנים אינו יכול להוציא, זכר ונקיבה נותן חמש, זכר ושתי נקיבות פטור. 2. אחת מהן ביכרה נותן חמש, מת אחד בתוך שלושים האב פטור. 3. שתי נשים של שני אנשים כ"א נותן חמש סלעים, מת אחד מהם מוציאין אם נתנו לכהן אחד ובאו לתבוע בהרשאה, זכר ונקיבה האבות פטורים והבן חייב לפדות את עצמו. 4. אחת מהן ביכרה, בעל המבכרת נותן חמש סלעים לכהן.

דף מט - נ

*הפדיון ודיני מת. *הכספים ושווים. *כסף סתם.

חיוב הפדיון והדין במת 1. מת הבן בתוך שלושים אע"פ שנתן לכהן יחזיר, לאחר שלושים מחוייב אף אם לא נתן, וביום שלושים לחכמים כיום שלפניו בגז"ש חודש ממדבר שנאמר ומעלה, ולר"ע א"צ לתת ולא יטול דמסתפק משום שנכתב בערכין האם שני כתובים מלמדן לגופיהו. 2. מת האב, בתוך שלושים בחזקת שלא נפדה עד שיביא ראיה, ולאחר שלושים בחזקת שנפדה א"כ אמרו לו. 3. הפודה את בנו בתוך שלושים, אם אמר מעכשיו אינו פדוי, ובאמר לאחר שלושים והמעות קיימות פדוי, ופליגי בנתעכלו המעות דלרב פדוי כמו לגבי קידושי אשה ולשמואל אינו פדוי כיון דכעת לא יכול לפדותו וכן הלכה. 4. הוא ובנו לפדות, אם יש רק חמש סלעים מצוה ידיה עדיפא, וכשיש עוד חמש משועבדות לר"י מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר ופודה את עצמו ממשעבדי ואת בנו מהב"ח, ולרבנן אינה ככתובה בשטר לכן פודה רק את עצמו.

דיני הכספים ושווים 1. חמש סלעים של בן הם במנה צורי, וכן שלשים של עבד וחמשים של אונס ומפתה ומאה של מוציא שם רע. 2. כולם בכסף ובשוה כסף חוץ משקלים משום הפסד הקדש, מע"ש שנאמר וצרת הכסף, והראיון דאין להביא כסף סיגים. 3. מנה צורי זהו היוצא בצור, דינר שבערב, סלעים קטנים ששמונה מהם נמכרים בדינר חמש מהם לפדיון הבן, דינרא הדרינא טריינא שייפא שנמכר בכ"ה זוזים ופחות זוז ושישית לפדיון. 4. בסלע דאורייתא יש עשרים מעין והם שלש דינרים ושליש שבכל דינר יש שש מעין, וניתן להוסיף מעות בסלע שנאמר יהיה, ואיכא בסלע כ"ד מעין שהם ארבע דינרים. 5. כל כסף האמור סתם בתורה סלע בנביאים ליטרין ובכתובים וכן בעפרון קינטרין. 6. בקשו לגנוז כל דינרא הדרינא מפני כספה וזהבה של ירושלים דקדוש, עד שמצאו מקרא דשרי שנאמר באו פריצים וחיללוה.

כסף סתם האמור בתורה כסף צורי, ובדברי חכמים כגון בקנסות כסף מדינה ולמסקנא נאמר על כסף קצוב שבתורה. והקושיות 1. במודה במקצת הטענה שתי כסף, הוקש לכלים לכן בעינן דבר חשוב. 2. במעשר שני נאמר וצרת הכסף ואפשר לפרטו לפרוטות, כסף ריבה. 3. בהקדש נאמר ונתן הכסף ומתחלל על שו"פ, נלמד ממעשר בגז"ש קדש. 4. קידושי אשה שנאמר אין כסף ורק לב"ש בדינר אבל לב"ה מתקדשת אף בפרוטה.

דף נא

*סוגי הדרשות. *תשלום הפדיון.

דעת רבי בדרשות הפסוקים 1. לגבי פדיון בכור דריש תפדה ריבוי, חמשת שקלים מיעט, תפדה ריבה, לכן נתרבה הכל ונתמעט רק שטרות, וחכמים דרשי כללי ופרטי ובעו דבר המיטלטל וגופו ממון דדמו לפרט ונתמעטו עבדים שטרות וקרקעות, ותנא דמתני' כחכמים. 2. גבי מרצע נאמר ולקחת, לר"י בר"י מרבינן כל דבר הניקח ביד דדריש ריבוי ומיעוטי, ולרבי דווקא ממתכת דדריש כללי ופרטי, ותרצינן דבכור דריש ריבוי ומיעוטי כיון דהוה שני כללות הסמוכים זה לזה.

תשלום כסף הפדיון 1. על אף שפודים גם בשוה כסף, אין פודין בעבדים שטרות וקרקעות דבעינן דבר המיטלטל וגופו ממון, וכן הדין בפדיון הקדשות. 2. כתב לכהן שטר חוב חייב ליתן לו, לחכמים אין בנו פדוי גזירה שמא יאמרו שפודים בשטרות, ולר"א בר"ש פדוי לכשיתן. 3. נתן לעשרה כהנים בבת אחת או לכהן אחד בתשלומים יצא. 4. הכהן יכול להחזיר, והפדיון חל רק אם האב לא סמך בדעתו שיקבל בחזרה. 5. הפריש ואבד חייב באחריותו שנאמר יהיה לך ופדה תפדה, ומייתי גז"ש ערך מערכין או ריקם מראה ולמסקנא קראי אתו לחיוב במת בנו אחר שלושים.

דף נב

*שבח וראוי. *חזרה ביובל במתנה.

מי אינו נוטל שבח וראוי 1. פי שנים של בכור, שנאמר בכל אשר ימצא לו, ולא נוטל אפילו בשבחא דממילא ובנכסי אבי אביהם, ואינו נוטל פי שנים בנכסי האם שנאמר לו משפט הבכורה. 2. אשה בכתובתה על אף שבע"ח נוטל, דזהו מקולי כתובה. 3. מזונות הבנות, דתנאי כתובה ככתובה. 4. יבם כיון שנקרא בכור, ואת השבח שבין ייבום לחלוקה לאביי נוטל כיון שכבר קם תחת אחיו ולרבה אינו נוטל בכבור שאין לו קודם חלוקה.

דין חזרה ביובל בבכורה ירושת אשתו יבם ומתנה, ומ"ט 1. לר"מ כולם אינם חוזרים, דדווקא מכר צריך להחזיר משא"כ ירושה ומתנה, ובכור נקרא מתנה שנאמר לתת לו וירושת הבעל את אשתו דאורייתא. 2. לחכמים מתנה חוזרת כמכר דנתרבה שנאמר תשובו, וחלק בכור אינו חוזר דהוי ירושה שהוקש לחלק הפשוט שנאמר פי שנים. ולרבי יוחנן דהאחים שחלקו

לקוחות הן ומחזירין ביובל חולקים שוב ונשאר לבכור פי שנים, ולר"א חוזרין לבטלה. 3. לר"א כולם חוזרים ביובל דמתנה כמכר שנאמר תשובו ובבכור נאמר לתת ויבם כבכור וירושת הבעל דרבנן. 4. לר"י בן ברוקה על אף שירושת אשתו דאורייתא אם הורישתו בית הקברות חייב למכרו לקרובים, וינכה מן הדמים את דמי קבר אשתו כיון שמחוייב בקבורתה.
הדרן עלך פרק שמיני דבכורות!

שאלות להזרה ושינון

פרק שמיני- יש בכור

א. חיוב הפדיון והדין במת (4)

ב. דיני הכספים ושווים (6)

ג. כסף סתם האמור בתורה ובדברי חכמים,

והקושיות (4)

אָדף נא

א. דעת רבי כיצד דורשים את הפסוקים (2)

ב. תשלום כסף הפדיון (5)

אָדף נב

א. מי אינו נוטל בשבח ואת הראוי (4)

ב. דיני חזרה ביובל במתנה וירושה ומ"ט (4)

הדרן!

ף מו

א. דיני בכור לגבי נחלה ולכהן (4)

ב. הוצאת הראש בנפלים (2)

ף מז

א. המח' בבכור בגוי שנתגייר, והשמועות (2)

ב. בכורה בבן פסול (9)

ף מח

א. המח' במבכרת שילדה שני זכרים ומת האב,

ומהו המקרה שנחלקו (4)

ב. המקרים בשתי נשים שלא ביכרו (4)

ף מט-נ

הושלמה סדרת "דרך ישרה" על כל הש"ס! יצאו לאור בס"ד מסכתות:

מכות שבועות	יבמות	ברכות עם מחודדין בפ"ך.
עבודה זרה הוריות	כתובות	שבת מהדורה חדשה.
מחודדין בפ"ך	נדרים	עירובין
זבחים	נזיר סוטה	פסחים
מנחות	גיטין	שקלים ר"ה
חולין	קידושין - עם תורתך שעשועי,	יומא
עם הקדמות ומושגים	סימני הדף, ותוספתא	סוכה
בכורות	בבא קמא	ביצה תענית
ערכין-תמורה	בבא מציעא	מגילה-פורים עם מדרש,
כריתות-מעילה	בבא בתרא א-ב	תוספתא, ותמצית מחור יין לרמ"א
נדה	סנהדרין א-ב עם "יש סדר	מו"ק חגיגה
	לגמרא" ותמצית כל המסכתא.	

ניתן להשיג: בטל' 054-8479220, ת.ד. 5053 בני ברק, yesodot100@gmail.com מחיר: 5 ₪.

חיבורים נוספים מבית "דרך ישרה":

נשיח בחוקין 1270 מצוות לפי כל השיטות של מוני תרי"ג המצוות.	שירת ישראל - סוגיות מסכת ב"ק.	באהבת תשגה תמיד - שיחות באהבת תורה ודרכי זכירתה מהגאון רבי בונים שרייבר שליט"א.
בחקותין אשתעשע - על תרי"ג מצוות, לשיטת בה"ג ואזהרות ר"ש אבן גבירול.	קיצור חודים מנוקד ומסודר.	איזוהי דרך ישרה - כיצד ללמוד לשנן ולזכור, עם הכנה למסכת מכות.
עתיים לתורה - לוחות ללימוד יומי לכל יהודי, עם הרב מרדכי גנוט שליט"א.	קיצור אלשין רות	הקדמות ומושגים - סדר קדשים, ובקרוב בס"ד על סדרי זרעים וטהרות.
	קיצור אלשין אסתר	
	קיצור אלשין איכה	
	בקרוב בס"ד על שה"ש וקהלת.	

ניתן להצטרף לקהל הקוראים,

ולקבל את העלון במייל

לפרטים תגובות והערות:

yesodot100@gmail.com

~348~

המערכת